

Jumalateenistus Nõo P, 31.05.20 kell 11.00, I nelipüha, leeripüha

Lektsioonid: Ap 2:1–13; Jh 14:15–21

Pihikõne: peapiiskopi karjasekiri ja 1Jh 5:3

Jutlus: Jr 31:31–34

Laulud: 227 (1–3); 129 (1–4, 5); 133 (1–3); 134 (1–5)

Vaata, päevad tulevad, ütleb Issand, mil ma teen Iisraeli sooga ja Juuda sooga uue lepingu: mitte selle lepingu sarnase, mille ma tegin nende vanematega sel päeval, kui ma võtsin nad kättpidi, et viia nad välja Egiptusemaalt – selle mu lepingu nad murdsid, kuigi ma olin nad võtnud enese omaks, ütleb Issand –, vaid leping, mille ma teen Iisraeli sooga pärast neid päevi, ütleb Issand, on niisugune: ma panen nende sisse oma Seaduse ja kirjutatan selle neile südamesse; siis ma olen neile Jumalaks ja nemad on mulle rahvaks. Siis üks ei õpeta enam teist ega vend venda, öeldes: „Tunne Issandat!”, sest nad kõik tunnevad mind, niihästi pisikesed kui suured, ütleb Issand; sest ma annan andeks nende süü ega tuleta enam meelde nende pattu.

Kuuludud kirjakoht on prohvet Jeremija kuulutuse kontekstis küll mõeldud lohtutuseks Iisraeli ehk põhjariigi rahvale, teise nimega Efraimile, kuid see omab ka võimsat seost kaduva maailma lõpu ja Jumala riigi täielikult avalikuks saamisega, mis on ülioluline kristlastele. On siin ju jutt vana ja uue lepingu vastandamisest ehk siis, võib-öelda, lausa Vana ja Uue Testamendi vastandamisest. Seepärast on sellele prohvet Jeremija kirjakohtale korduvalt viidatud ka UT-s, seal, kus kõneldakse uuest lepingust Jeesuses Kristuses.

Niisiis on meil tarvis tänases jutluses kokku viia Püha Vaimu tulek kui nelipühasündmus ja uus leping. Alustagem aga sellest, et vaadakem, milline oli siis see vana leping, mille Iisraeli rahvas murdis ja kuidas ta seda tegi.

Issand ütleb siin Jeremija suu läbi, et vana lepingu tegi ta Iisraeli rahva vanematega sel päeval, kui Issand võttis ta „kättpidi, et viia nad välja Egiptusemaalt“.

Teatavasti sel päeval, mil Iisraeli rahvas Jumala ja tema usaldusaluse Moosese juhtimisel Egiptusest põgenes, ei sõlminud Jumal Iisraeliga lepingut, vaid seadis sisse paasapäeva kui paasatalle ohverdamise päeva Issanda auks (2Ms 12:11).

Kuid väljendit „sel päeval“ on siin ikkagi mõeldud tähistama neid Jumala seadusi Iisraelile, mille Jumal andis Moosesele kivilaudadel. Seda tõlgendust kinnitab Issanda sõnadega nt Jeremija ise Jr 7:22j: „Sest sel päeval, mil ma tõin nad ära Egiptusemaalt, ei rääkinud ma teie vanematega ega andnud neile käsku põletus- ja tapaohvri kohta, vaid ma andsin neile selle käsu, öeldes: Kuulake mu häält, siis ma olen teie Jumal ja teie olete minu rahvas; ja käige kõigiti seda teed, mida ma teid käsin, et teil oleks hea põli!“ Ja seda käsku täpsustasid siis seadused kivilaudadel, mille Issand andis Moosesele Siinai mäel pärast kolme kuud kõrberännakut (2Ms 19:1; 24:12).

Kokku on VT-s loetud 613 seadust, mille Jumal on andnud Iisraeli rahvale. Ja Jumala ja Iisraeli rahva vaheline leping, niisiis vana leping sätestas Jumala ja inimeste õigusliku vahekorra nende 613 seaduse täitmise kaudu. Kui inimene seadust täitis, siis oli ta Jumala ees õige. Kui inimene aga seaduse vastu eksis, siis tegi ta Jumala ees pattu ja Jumal karistas teda selle eest.

Nõnda kujutab VT-lik inimese ja Jumala vahekord enesest inimesele ühest küljest lihtsasti arusaadavat, kuid teisest küljest raskesti täidetavat, õieti mitte üldse täidetavat elu.

Meie kirjakohtas ütlebki Issand prohveti suu läbi, et lepingu ta oma rahvaga küll tegi, kuid rahvas seda lepingut pidada ei suutnud või ei tahtnud ja murdis seda.

Issand mõtleb siinkohal abielumehe ja -naise vahelist lepingut, mida üks pool ei pea. Abielumeheks on siin loomulikult Jumal ja tema abikaasaks väljavalitud Iisraeli rahvas. Ent kuna Iisrael kaldus ikka ja jälle oma „seadusliku peigmehe“ vastu ebatruudusesse ning kummardas ebajumalaid (mis oli nende 613 käsu hulgas kõige tähtsama käsu vastu eksimine, vt 5Ms 6:4), pidi Jumal välja mõtlema „plaani“, kuidas see häbiväärne abielu korda seada.

Kõige lihtsam oleks olnud abielulahutus ja, nagu Moosese seadus lausa sätestab, truudusetu naise surmamine (5Ms 22:21). Kuid Jumal armastas oma väljavalitut nii väga, et ta ei saanud kumbagi

teed minna. Ta otsustas kehtestada uue lepingu.

Selle uue lepingu, Uue Testamendi põhiolemuseks on see, et kogu vana leping, Vana Testament jääb kehtima. Jumal ei kavatsenud kunagi enda tehtud seadusi leevendada ega tühistama hakata. Seda kinnitab väga selgelt Jeesuse Mäejutlus Mt 5–7, kus Moosese seadust mitte ei kõrvaldata, vaid koguni laiendatakse selle täitmise ulatust.

Viisis, kuidas Jumal vana lepingu murdmise lahendas, ilmes suur jumalik tarkus. Leping jäi samaks, kuid muutus, nagu ütleb saksa piibliteadlane Gottfried Voigt, selle täitmise viis. Nagu prohveti väljendusest juba kuulsime, lubab Jumal varem kivilaudadelt või raamatust loetava seaduse panna nüüd inimese sisse, piltlikult öeldes, kirjutada see tema südamesse. Nii et Jumala seaduste täitmiseks ei peaks inimene näpuga seaduseraamatus järge ajama ja oma või ligimese tõrksat südant seaduse täitmiseks sundima, vaid Jumala seaduste täitmine oleks tema n-ö teine loomus, õnnestuks ilma mingi pingutusega.

Kuid selle uue lepingu kehtestamine oli väga raske (ma räägin muidugi, nagu Paulus ütleks, inimlikul pinnal, sest Jumalale pole ju miski raske). Mainisin, et sel päeval, mil Issand Iisraeli rahva Egiptusest välja viis, tuli tuua ohvriks paasatall. Ka uue lepingu kehtestamine nõudis ohvrit.

Või kui keegi selle ohvri vajadust ei mõista, siis võib viidata ka Moosese seadusest tulenevale eelpoolnimetatud kohustusele surmata abielu rikkunud abikaasa. Iisraeli rahvas oli tegelikult surma väärt, kuid Jumal tahtis teda suurest armastusest siiski säästa ja loovutas asendusohvri, omaenese Poja. Seega suri Jumala Poeg Jeesus Kristus asendussurma kas siis paasatalle või, kui keegi soovib, truudusetu abielulepingu-partneri eest.

Kuid seda me ju tegelikult kõik juba ammu teame ning ka tänavu tähistasime seda surma 53 päeva tagasi Suure Reedena. Teame loomulikult ka seda, et Jumala Poeg ei pidanud jääma surmavalda (mis on igavese olendi puhul ka loogiline), vaid tõusis 50 päeva tagasi surnuist üles ning läks 10 päeva tagasi tähistatud Taevaminemispühäl tagasi oma taevase Isa paremale kaele.

Ja nüüd jõuame lõpuks ka vastuseni algul esitatud küsimusele: kuidas siduda uut lepingut, Uut Testamenti Püha Vaimu tulekuga. Uus leping seisneb, nagu Issand prohveti suu läbi ütleb, selles, et Jumal muudab oma seaduste täitmise inimese jaoks nii lihtsaks, et ta suudab ja tahab neid kogu südamest täita. Kuidas see toimus?

Jeesus ütleb Jh 16:7 oma jüngerile: „Kuid ma ütlen teile tõtt: teile on parem, et ma lahkun, sest kui ma ei lahkuks, ei tuleks Lohutaja teie juurde, aga kui ma ära lähen, siis ma saadan tema teie juurde.“ Ma pole jurist, kuid antud juhul tundub kohasena kasutada väljendeid lepingu sõlmimine ja lepingu ratifitseerimine.

Jeesus Kristus sõlmis Jumala ja Iisraeli rahva vahelise uue lepingu seeläbi, et ohverdas end lepingu tagatiseks. Usus Kristusesse oli nüüd igäuhele avatud tee Jumala ja inimese vahelise vana lepingu täitmiseks.

Kuid inimese poolt oli selle täitmine veel võimatu, sest tema süda poleks seda ikka veel võimaldanud. Seetõttu juhtuski nii, et Iisraeli rahvas ei võtnud vastu Messiat, keda nad ise ootasid. Patt lihtsalt pimestas nende „südame silmad“ ning nad ei mõistnud, et uus leping Jumala ja nende vahel on sündinud.

Tänu sellele inimsüdame kurjusele ja Iisraeli rahva mõistmatusele said võimaluse kõik rahvad: kes usub Kristusesse, see pääseb.

Kuid Rm 3:9 ütleb apostel Paulus, et „nii juudid kui kreeklased on kõik patu võimu all“. Seega on kõik inimesed, nii valitud kui juurde tulnud inimesed, võimetud oma südamega vastu võtma Kristuse verega sõlmitud uut lepingut Jumala ja inimese vahel.

Ja selleks, et inimesed uue lepingu vastu võtaksid, oli tarvis lepingu ratifitseerijat. Selleks sai Püha Vaim, kes andis inimese südamele võime mõista ja täita Kristuses sõlmitud uut lepingut.

Paulus ütleb 1Kr 3:16 sõnadega, mis on meie muusikaklassiku Rudolf Tobiase kuulsa teose tõttu eestlaste hulgas laialt levinud, välja olulise mõtte: „Eks te tea, et te olete Jumala tempel ja teie sees elab Jumala Vaim?“ Igaüks, kes on vastu võtnud usu Jeesus Kristusesse saab Jumala templiks. See on suur eesõigus, aga ka suur kohustus.

Meie kui Püha Vaimu kandjad suudame ja tahame täita Jumala seadusi ja olla sellega eeskujuks neile, kes seda veel ei suuda või ei taha. Kuid teiselt poolt, meie kui Püha Vaimu kandjad peame

talitsema oma kaduvat ihu, et olla meie see elava Püha Vaimu väärilised. See muudab kristlase elu võitluseks püsijäämise eest. Kuid seda võitlust on siiski kerge pidada ühe kogudusena, mida juhib juba võitjaks kinnitatud juht Jeesus Kristus!

Õnnistatud nelipühi, Püha Vaimu väljavalamist ja Kristuse kiriku sünnipäeva teile, kallid õed ja vennad Kristuses!

Aamen.